

POSTANOWIENIE Z DNIA 29 CZERWCA 2010 R.

I KZP 8/10

1) Niewskazanie przez właściciela lub posiadacza pojazdu, na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w okolicznościach, o których mowa w art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. 2005 r. Nr 108, poz. 908 ze zm.), może stanowić wykroczenie określone w art. 97 k.w.

2) W sytuacji, gdy z natury „innych przepisów” zawartych w aktach prawnych dotyczących bezpieczeństwa lub porządku ruchu na drogach publicznych wynika, że wymagane jest umyślne zachowanie, to wykroczenie określone w art. 97 k.w. może zostać popełnione tylko umyślnie.

Przewodniczący: sędzia SN S. Zabłocki.

Sędziowie SN: P. Hofmański, D. Świecki (sprawozdawca).

Prokurator Prokuratury Generalnej: A. Herzog.

Sąd Najwyższy – Izba Karna w sprawie Wojciecha C., po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 29 czerwca 2010 r., przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.s.w. przez Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 30 marca 2010 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy niezrealizowanie przez właściciela lub posiadacza pojazdu obowiązku wskazania na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie stanowi wykroczenie przeciwko przepisom o porządku ruchu na drogach publicznych, czy wykroczenie przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym, a zatem, czy

niewykonanie nałożonego obowiązku wypełnia znamiona wykroczenia z art. 97 k.w., czy z art. 65 § 2 k.w.?”

postanowił o d m ó w i ć podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne wyłoniło się w następującej sytuacji procesowej. Straż Miejska (...) skierowała do Sądu Rejonowego w W. wniosek o ukaranie Wojciecha C. za to, że w dniu 9 czerwca 2009 r. wykroczył przeciwko przepisom o porządku ruchu na drogach publicznych w ten sposób, że wbrew obowiązkowi, jako posiadacz pojazdu samochodowego marki „Fiat” (...) nie wskazał na żądanie Straży Miejskiej, komu powierzył w/w pojazd do kierowania lub używania w dniu 8 kwietnia 2008 r. ok. godz. 14.15, którego kierujący zaparkował na skrzyżowaniu ulic, tj. o popełnienie wykroczenia z art. 97 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 ze zm. – dalej w skrócie p.r.d.). Sąd Rejonowy w W. postanowieniem z dnia 21 stycznia 2010 r. na podstawie art. 5 § 1 pkt 2 k.p.s.w. umorzył postępowanie z uwagi na to, że czyn nie zawiera znamion wykroczenia. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd wskazał, że zachowanie polegające na niewywiązaniu się z obowiązku wynikającego z art. 78 ust. 4 p.r.d. nie wyczerpuje znamion wykroczenia z art. 97 k.w. Natomiast może stanowić wykroczenie z art. 65 § 2 k.w., lecz przypisanie odpowiedzialności z tego przepisu wymaga wykazania umyślności działania, a do tego – zdaniem Sądu – w rozpoznawanej sprawie nie było podstaw. Zażalenie na to postanowienie wniósł oskarżyciel publiczny – Straż Miejska zarzucając obrazę prawa materialnego przez przyjęcie, że zachowanie obwinionego nie wyczerpuje znamion wykroczenia z art. 97 k.w.

Rozpoznając to zażalenie Sąd Okręgowy w W. powziął wątpliwość przedstawioną w pytaniu prawnym.

Prokurator Prokuratury Generalnej złożył wniosek o odmowę podjęcia uchwały.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności rozważenia wymaga kwestia spełnienia warunków do uznania, że przedstawione Sądowi Najwyższemu pytanie jest zagadnieniem prawnym wymagającym zasadniczej wykładni ustawy w rozumieniu art. 441 § 1 k.p.k w zw. z art. 109 § 2 k.p.s.w. W orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i w doktrynie, utrwalony jest pogląd, że przekazanie pytania prawnego jest możliwe wówczas, gdy w sprawie ujawni się zagadnienie o charakterze prawnym, a więc stanowiące istotny problem interpretacyjny, a nadto wymagające zasadniczej wykładni ustawy, czyli dotyczące przepisu rozbieżnie interpretowanego w praktyce sądowej, albo przepisu o oczywiście wadliwej redakcji lub niejasno sformułowanego, umożliwiającego przeciwstawne interpretacje, a jego wyjaśnienie może mieć znaczenie prejudycjalne dla kształtowania przyszłego orzecznictwa. Warunkiem jest również, by wyłoniło się ono podczas rozpoznawania środka odwoławczego i miało znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w postępowaniu odwoławczym (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2005 r., I KZP 44/05, OSNKW 2006, z. 1, poz. 6, a także R.A. Stefański: Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego w sprawach karnych, Kraków 2001, s. 254 – 300). Dokonując oceny spełnienia tych warunków należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy w W. w pytaniu prawnym nie wskazał, jaki konkretnie zwrot ustawowy wymaga zasadniczej wykładni przy interpretacji przepisów art. 65 § 2 k.w. i art. 97 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 p.r.d. Sformułował natomiast ogólne pytanie, czy niezrealizowanie przez właściciela lub posiadacza pojazdu obowiązku wskazania na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub użytkowania w oznaczonym czasie, stanowi wykroczenie przeciwko przepi-

som o porządku ruchu na drogach, czy wykroczenie przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym, a zatem, czy niewykonanie nałożonego obowiązku wypełnia znamiona wykroczenia z art. 97 k.w. czy art. 65 § 2 k.w. Dopiero z uzasadnienia pytania prawnego można odczytać, że Sądowi pytającemu chodziło o wyjaśnienie, czy w rozumieniu art. 97 k.w. „innym przepisem” o bezpieczeństwie lub o porządku ruchu na drogach publicznych jest art. 78 ust. 4 p.r.d., gdyż w wypadku odpowiedzi przeczącej, zastosowanie powinien znaleźć art. 65 § 2 k.w. Jednakże, niezależnie od wskazanego mankamentu, Sąd Okręgowy w W. powinien w pierwszej kolejności rozważyć, czy rzeczywiście do rozpoznania wniesionego środka odwoławczego konieczne jest rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego.

We wniosku o odmowę odjęcia uchwały prokurator słusznie podniósł, że w przedmiotowej sprawie zachodzi ujemna przesłanka procesowa określona w art. 5 § 1 pkt 9 k.p.s.w., w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela. Zgodnie bowiem z art. 17 § 3 k.p.s.w., straż gminna (miejska) jest uprawniona do wniesienia wniosku o ukaranie, gdy w zakresie swego działania ujawniła wykroczenie, zaś zakres tego działania w odniesieniu do kontroli ruchu drogowego określony został w art. 129b p.r.d. Przepis ten stanowi, że strażnicy gminni (miejscy) są uprawnieni do wykonywania kontroli ruchu drogowego jedynie wobec kierującego pojazdem oraz uczestnika ruchu, naruszającego określone przepisy ruchu. W niniejszej sprawie straż miejska była uprawniona do wykonania kontroli ruchu drogowego w stosunku do kierującego pojazdem, który naruszył przepisy o zatrzymaniu i postoju pojazdów (art. 129b ust. 2 pkt 2a p.r.d.), a następnie w związku z podejrzeniem popełnienia wykroczenia dotyczącego naruszenia tych przepisów, mogła przeprowadzić czynności wyjaśniające (art. 54 § 1 k.p.s.w.). W ramach tych czynności zmierzających do ustalenia sprawcy wykroczenia z art. 97 k.w. w zw. z art. 49 ust. 1 pkt 1 p.r.d., na podstawie art. 78 ust. 4 p.r.d. straż miejska we-

zwała właściciela pojazdu do wskazania osoby kierującej pojazdem. Jednakże w przepisach ustawy – Prawo o ruchu drogowym, zakres działania straży gminnej (miejskiej) został wyznaczony w dwóch płaszczyznach: przedmiotowej – przez wskazanie rodzajów naruszeń tych przepisów oraz co do sposobu wykonywania kontroli ruchu drogowego, a także podmiotowej – przez określenie kręgu osób w stosunku do których straż gminna (miejska) może podejmować te czynności, tj. kierującego pojazdem oraz uczestnika ruchu drogowego (art. 129b ust. 1 – 4 p.r.d.). W związku z treścią tego przepisu, zawarty w art. 17 § 3 k.p.s.w. warunek nabycia przez straż gminną (miejską) uprawnień oskarżyciela publicznego, w postaci podjęcia czynności „w zakresie swojego działania”, odnosi się nie tylko do zakresu przedmiotowego, ale także do zakresu podmiotowego podejmowanych czynności. Z powodu tego podmiotowego ograniczenia, straż gminna (miejska) nie może prowadzić kontroli ruchu drogowego w stosunku do innego podmiotu niż kierujący pojazdem lub uczestnik ruchu, co powoduje, że nie ma uprawnień oskarżyciela publicznego do wniesienia wniosku o ukaranie przeciwko właścicielowi lub posiadaczowi pojazdu o wykroczenie polegające na niewskazaniu osoby, której powierzył pojazd do kierowania lub używania (art. 78 ust. 4 p.r.d.). W tym stanie rzeczy w niniejszej sprawie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 104 § 1 pkt 7 w zw. z art. 5 § 1 pkt 9 k.p.s.w. (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 maja 2010 r., III KK 116/10, niepubl.). W związku z tym stwierdzeniem, udzielenie odpowiedzi na zadane pytanie prawne nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia środka odwoławczego. Z tego też względu należało odmówić udzielenia odpowiedzi.

Zważywszy jednak na znaczenie dla praktyki przedstawionego problemu prawnego, a także rozbieżności w piśmiennictwie co do proponowanych rozwiązań, konieczne jest przedstawienie kilku zasadniczych uwag.

Na początku trzeba stwierdzić, że konsekwencje prawne niewykonania obowiązku z art. 78 ust. 4 p.r.d. mogą być rozważane na płaszczyźnie odpo-

wiedzialności za wykroczenie z art. 65 § 2 k.w., co wymaga ustalenia umyślności w jego popełnieniu [por. M. Mozgawa (red.): Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2009, s. 245]. Natomiast przyjęcie odpowiedzialności za wykroczenie z art. 97 kw. oznacza, że może ono zostać popełnione zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie (art. 5 k.w.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ta problematyka nie była szczegółowo rozważana. Sąd Najwyższy jedynie w sposób bardzo ogólny wyraził pogląd w przedmiocie odpowiedzialności za niewykonanie obowiązku z art. 78 ust. 4 p.r.d. w uzasadnieniu uchwały z dnia 30 listopada 2004 r., I KZP 26/04, OSNKW 2004, z. 11-12, poz. 102. W tym orzeczeniu, przy rozważaniach na temat odpowiedniego zastosowania art. 183 § 1 k.p.k. w procedurze wykroczeniowej (art. 41 § 1 k.p.s.w.), Sąd Najwyższy stwierdził, że właściciel lub posiadacz pojazdu, wezwany przez uprawniony organ do wskazania – stosownie do wymogów art. 78 ust. 4 p.r.d. – osoby, której powierzył pojazd do kierowania lub używania, ma prawo odmówić udzielenia tej informacji, jeżeli w razie przesłuchania go w charakterze świadka odnośnie do tej okoliczności, miałby prawo uchylić się od odpowiedzi na pytanie dotyczące tej kwestii. W takim wypadku nie można odmawiającemu zarzucić popełnienia czynu zabronionego z art. 65 § 2 k.w. To stwierdzenie stało się podstawą do wyrażenia poglądu w Komentarzu do Kodeksu wykroczeń pod red. T. Grzegorzcyka (Warszawa 2010, s. 268), że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, iż stanowi wykroczenie z art. 65 § 2 k.w. odmowa podania, wbrew wymogom art. 78 ust. 4 p.r.d., informacji o osobie używającej pojazdu za zgodą właściciela. Podobny pogląd, choć bez przywołania tego orzeczenia, został wypowiedziany przez S. Michóra w: Realizacja prawa do obrony w postępowaniu wykroczeniowym a art. 78 ust. 4 ustawy – Prawo o ruchu drogowym, Pal. 2009, z. 1-2, a także A. Skowrona w: Obowiązek wskazania osoby, która w danym czasie kierowała pojazdem. Denuncjacja, czy prawny obowiązek, Paragraf na drodze 2005, nr 2 i K. Trzosińską w: Odpowiedzialność właści-

ciela lub posiadacza pojazdu nie udzielającego informacji, komu powierzył pojazd w oznaczonym czasie. Głos w dyskusji, Paragraf na drodze 2010, nr 4; W. Kotowskiego w: Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2009, s. 450. Odmiennie stanowisko przedstawił R.A. Stefański podnosząc, że niewskazanie przez właściciela lub posiadacza pojazdu, na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie powoduje, że takie zachowanie wypełnia znamiona wykroczenia z art. 65 § 2 k.w. i art. 97 k.w., lecz jest to pozorny zbieg przepisów, gdyż zgodnie z zasadą *lex specialis derogat legi generali*, art. 65 § 2 k.w. zostaje wyeliminowany (por. R.A. Stefański: Wykroczenia drogowe, Komentarz, Kraków 2005, s. 580 i n.). Pogląd, że takie zachowanie wypełnia znamiona art. 97 k.w. zaprezentował również w swojej wcześniejszej publikacji W. Kotowski (por. ustawa – Prawo o ruchu drogowym. Komentarz praktyczny, Warszawa 2004, s. 772).

Na tle przedstawionych poglądów co do podstaw odpowiedzialności wykroczeniowej w wypadku niewykonania obowiązku określonego w art. 78 ust. 4 p.r.d., należy stwierdzić, że decydujące znaczenie ma rozstrzygnięcie, czy opisane tam zachowanie jest naruszeniem „innych przepisów” o bezpieczeństwie lub o porządku ruchu na drogach publicznych w rozumieniu art. 97 k.w. W wypadku odpowiedzi przeczącej, odpowiedzialność za zachowanie opisane w art. 78 ust. 4 p.r.d., należy rozważać na gruncie art. 65 § 2 k.w. Natomiast stwierdzenie, że takie zachowanie stanowi wykroczenie z art. 97 k.w., oznacza również, że wypełnione zostaną znamiona strony przedmiotowej wykroczenia z art. 65 § 2 k.w., gdyż sprawca, wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 78 ust. 4 p.r.d., nie udziela właściwemu organowi państwowemu lub instytucji, upoważnionej z mocy ustawy do legitymowania, wiadomości co do okoliczności związanej z tożsamością innej osoby. Wobec zbiegu tych przepisów konieczna jest ocena wzajemnej ich relacji. W piśmiennictwie wyrażono pogląd, że art. 65 § 2 k.w. jest przepisem ogólnym, gdyż pena-

lizuje każde zachowanie polegające na nieudzieleniu, wbrew obowiązkowi, informacji właściwemu organowi lub instytucji. Natomiast, gdy ten obowiązek wiąże się z bezpieczeństwem lub porządkiem na drogach publicznych, to odpowiedzialność za jego niewykonanie reguluje odrębnie art. 97 k.w., który jest przepisem szczególnym. W takiej sytuacji zastosowanie powinna mieć reguła wyłączenia wielości ocen w postaci zasady specjalności (*lex specialis derogat legi generali*). Wskazuje się nadto, że ta reguła wyłączenia wielości ocen ma zastosowanie wówczas, gdy norma ogólna zostaje wyłączona przez normę szczególną ze względu na to, że pomiędzy tymi normami zachodzi logiczny stosunek podporządkowania (por. A. Spotowski: Pomijalny /pozorny/ zbieg przepisów ustawy i przestępstw, Warszawa 1976, s. 69; R.A. Stefański: Wykroczenia drogowe..., s. 581). Analizując wzajemny stosunek przepisów art. 65 § 2 k.w. i art. 97 k.w. należy stwierdzić, że przepis art. 97 k.w. ma charakter blankietowy i obejmuje różnorodne zachowania związane z naruszeniem przepisów o bezpieczeństwie lub o porządku ruchu na drogach publicznych. Natomiast dopełnienia znamion tego wykroczenia należy szukać w innych aktach prawnych określających zachowania godzące w bezpieczeństwo lub porządek ruchu na drogach. Dlatego też art. 97 k.w. można określić jako przepis dopełniający, a nie zastępczy, gdyż z jego dyspozycji wynika, iż odpowiedzialnością za wykroczenie objęte są inne niż wymienione w art. 84 – 96a k.w. (Rozdział XI) wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji [por. M. Bojarski W. Radecki: Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2005, s. 580; T. Bojarski (red.): Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2009, s. 308; wyrok SN z dnia 11 października 2000 r., IV KKN 250/00, Lex nr 51130].

Przechodząc do wykładni zawartego w art. 97 k.w. zwrotu „inne przepisy o bezpieczeństwie lub o porządku ruchu na drogach publicznych” należy stwierdzić, że wynik wykładni językowej prowadzi do wniosku, iż chodzi o każdy przepis, który reguluje kwestie bezpieczeństwa lub porządku ruchu na

drogach publicznych, a który nie został stypizowany jako wykroczenie w przepisach art. 84 – 96a k.w. W ustawie – Prawo o ruchu drogowym znajduje się szereg takich przepisów (szczegółowo wymienia je R.A. Stefański w: Wykroczenia drogowe..., s. 541 – 570). W ustawie tej Rozdział 5 nosi tytuł „Porządek i bezpieczeństwo ruchu na drogach” (Dział II „Ruch drogowy”). Natomiast wykładnia systemowa polegająca na poszukiwaniu znaczenia normy prawnej przez określenie miejsca, jakie norma zajmuje w wewnętrznej systematyce aktu normatywnego mogłaby wskazywać, że skoro art. 78 ust. 4 p.r.d. nie został tam zamieszczony, lecz w Dziale III „Pojazdy” w Rozdziale 2 „Warunki dopuszczenia pojazdów do ruchu”, to nie odnosi się do bezpieczeństwa lub porządku ruchu na drogach publicznych, o którym mowa w art. 97 k.w. Jednakże analiza przepisów ustawy – Prawo o ruchu drogowym prowadzi do wniosku, że ustawodawca nie tylko w Rozdziale 5 zawarł przepisy dotyczące tego przedmiotu ochrony. Przykładowo, w Rozdziale 2, w którym umieszczony jest art. 78 ust. 4 p.r.d., są przepisy dotyczące bezpieczeństwa i porządku ruchu na drogach w zakresie dopuszczenia pojazdów do ruchu, zaś w Rozdziale 3 „Badania techniczne pojazdu” zawarto unormowania związane z przeprowadzaniem obowiązkowych badań technicznych pojazdu, co wiąże się bezpośrednio z bezpieczeństwem na drogach. Można więc stwierdzić, że w Rozdziale 5 zatytułowanym „Porządek i bezpieczeństwo ruchu na drogach” ustawodawca zgromadził przepisy związane ściśle z ruchem pojazdów. W przepisach tych mowa jest o „kierującym pojazdem” lub o „pojeździe” uczestniczącym w ruchu, choć są też przepisy mające tylko związek pośredni z ruchem pojazdów i bezpieczeństwem na drogach np. art. 65e – określający termin do wydania decyzji. Natomiast w Dziale III zatytułowanym „Pojazdy” zamieszczono również uregulowania dotyczące porządku lub bezpieczeństwa ruchu na drogach, ale o charakterze statycznym, bo odnoszące się do wymagań stawianych kierującym i pojazdom w związku z uczestniczeniem w ruchu drogowym. Widoczne jest także inne rozłożenie akcentów w treści tytu-

łu Rozdziału 5 p.r.d., mówiącego o „Porządku i bezpieczeństwie ruchu na drogach”, podczas gdy w dyspozycji art. 97 k.w. używa się zwrotu „bezpieczeństwo lub porządek ruchu na drogach publicznych”. Posłużenie się w tym przepisie w pierwszej kolejności zwrotem „bezpieczeństwo”, a następnie dopiero „porządek” ruchu na drogach publicznych oraz połączenie tych zwrotów spójnikiem „lub”, nie jest przypadkowe. W pierwotnej wersji, tj. do noweli z 1998 r. (ustawa z dnia 28 sierpnia 1998 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń, ustawy – Kodeks pracy i niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 113, poz. 717), przepis ten zawierał zwrot „bezpieczeństwo i porządek ruchu na drogach publicznych”. Zastąpienie spójnika „i” spójnikiem „lub”, a więc mającym charakter alternatywy nierozłącznej spowodowało, że rozszerzony został zakres karalności zachowań, które mogą naruszać bądź jedynie bezpieczeństwo ruchu, bądź jedynie porządek ruchu lub godzić jednocześnie w bezpieczeństwo i porządek ruchu na drogach publicznych. Natomiast w tytule Rozdziału 5 ustawy – Prawo o ruchu drogowym ustawodawca posłużył się zwrotem „Porządek i bezpieczeństwo ruchu na drogach”, co przez użycie spójnika „i” wskazuje, że w tym rozdziale zamieszczone przepisy odnoszące się do porządku ruchu na drogach zawiązanego bezpośrednio z bezpieczeństwem ruchu. Natomiast w innych rozdziałach tej ustawy ustawodawca reguluje także kwestie porządku ruchu na drogach lub także związane z bezpieczeństwem, które jednak nie muszą wystąpić łącznie. Przykładowo, w art. 66 ust. 4 pkt 4 p.r.d. zamieszczonym w Dziale III „Pojazdy” w Rozdziale 1 „Warunki techniczne pojazdu”, ustawodawca wprowadził zakaz wyposażania pojazdu w urządzenie informujące o działaniu sprzętu kontrolno – pomiarowego używanego przez organy kontroli ruchu drogowego, co narusza porządek ruchu na drogach, uniemożliwiając lub utrudniając kontrolę, ale nie jest bezpośrednio związane z bezpieczeństwem ruchu. Natomiast przepisy zawarte w Rozdziale 2 „Warunki dopuszczenia pojazdów

do ruchu” wiążą się nie tylko z porządkiem ruchu, ale również z jego bezpieczeństwem. Trzeba więc stwierdzić, że użyty w art. 97 k.w. zwrot „innym przepisom” obejmuje nie tylko przepisy związane z porządkiem i bezpieczeństwem ruchu na drogach, które zostały zamieszczone w Rozdziale 5 ustawy, ale także dotyczące bezpieczeństwa lub porządku ruchu na drogach publicznych zawarte w innych rozdziałach omawianej ustawy, w tym także w Dziale III Rozdział 2 odnośnie do warunków dopuszczenia pojazdów do ruchu. Dlatego też art. 97 k.w., jako przepis blankietowy, zostanie wypełniony w wypadku naruszenia przepisów ustawy – Prawo o ruchu drogowym wówczas, gdy nastąpi naruszenie innych niż stypizowane w art. 84 – 96a k.w. przepisów o bezpieczeństwie lub porządku ruchu i dotyczyć będzie ruchu na drogach publicznych. Zamieszczony w Dziale III Rozdziału 2 przepis art. 78 ust. 4 p.r.d. związany jest z porządkiem ruchu na drogach, bo dotyczy możliwości ustalenia, kto kierował lub był użytkownikiem danego pojazdu. Konieczność zidentyfikowania kierowcy może mieć także związek z bezpieczeństwem ruchu np. dla ustalenia, czy osoba, która kierowała pojazdem miała wymagane uprawnienia. Analiza systematyki przepisów ustawy – Prawo o ruchu drogowym prowadzi do wniosku, że niezamieszczenie omawianej regulacji w Rozdziale 5 zatytułowanym „Porządek i bezpieczeństwo ruchu na drogach”, nie wyklucza uznania, iż art. 78 ust. 4 p.r.d. dotyczy porządku na drogach publicznych w rozumieniu art. 97 k.w. Natomiast z punktu widzenia wykładni funkcjonalnej tego przepisu trafnie w piśmiennictwie wskazuje się, że celem art. 78 ust. 4 p.r.d. jest co prawda ułatwienie ustalenia ewentualnego sprawcy przestępstwa lub wykroczenia drogowego, lecz nie jest to cel jedyny; ustawa nakładając ten obowiązek na właściciela lub użytkownika pojazdu zapewnia także porządek w ruchu drogowym przez to, że pozwala na identyfikowanie wszystkich uczestników ruchu drogowego, niezależnie od tego, kiedy powstanie taka potrzeba, tj. w czasie ruchu pojazdu czy potem. Przepis ten podkreśla ponadto obowiązek właściwego zabezpieczenia pojazdu, o czym

świadczy zwrot „czemu nie mógł zapobiec” (por. R.A. Stefański: Wykroczenia drogowe..., s. 581). Nadto należy zwrócić uwagę, że skoro ustawodawca ułożył tę normę prawną w ustawie – Prawo o ruchu drogowym, to w ten sposób wskazał, iż obowiązek wynikający z tego przepisu dotyczy ruchu drogowego, który podlega regułom określającym pewien porządek, w ramach którego może zachodzić potrzeba ustalenia uczestnika tego ruchu. Potwierdzeniem tej funkcji jest podobne unormowanie zawarte w art. 44 ust. 1 pkt 4 p.r.d. Przepis ten nakłada na kierującego pojazdem, w razie uczestniczenia w wypadku drogowym, obowiązek podania swoich danych personalnych, danych personalnych właściciela lub posiadacza pojazdu (...), na żądanie osoby uczestniczącej w wypadku. Naruszenie tego obowiązku może stanowić wykroczenie z art. 97 k.w. W obu wypadkach, tj. przewidzianym w art. 44 ust. 1 pkt 4 i art. 78 ust. 4 p.r.d., ustawodawca nakłada ten sam obowiązek, tzn. wskazania danych personalnych kierującego pojazdem, głównie w celu ułatwienia ustalenia sprawcy przestępstwa lub wykroczenia drogowego. Pomimo więc odmiennej lokalizacji w ustawie – Prawo o ruchu drogowym – art. 44 ust. 1 pkt 4 umieszczony został w Rozdziale 5 „Porządek i bezpieczeństwo ruchu na drogach” (Dział II), a art. 78 ust. 4 w Rozdziale 2 „Warunki dopuszczenia pojazdów do ruchu” (Dział III) – przepisy te odnoszą się do porządku ruchu na drogach. W takiej sytuacji, naruszenie tego samego obowiązku, choć skierowanego do różnych podmiotów – art. 44 ust. 1 pkt 4 p.r.d. dotyczy kierującego, a art. 78 ust. 4 p.r.d. właściciela lub posiadacza pojazdu – powinno stanowić podstawę do odpowiedzialności z tego samego przepisu Kodeksu wykroczeń, tj. art. 97.

Należy więc stwierdzić, że w sytuacji, gdy właściciel lub posiadacz pojazdu nie wskaże na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania, to takie zachowanie wypełni przepis blankietowy art. 97 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 p.r.d., poprzez naruszenie „innych przepisów” o porządku na drogach publicznych, co równocześnie stanowić będzie

naruszenie obowiązku udzielenia właściwemu organowi państwowemu lub instytucji, upoważnionej z mocy ustawy do legitymowania, wiadomości co do tożsamości innej osoby, co stanowi wykroczenie z art. 65 § 2 w zw. z art. 65 § 1 pkt 1 k.w. Między tymi przepisami zachodzi więc stosunek zawierania. Jednakże w wypadku zbiegu tych przepisów, dochodzi do wyłączenia art. 65 § 2 k.w., gdyż wówczas art. 97 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 p.r.d. jest przepisem szczególnym zawierającym okoliczności specjalizujące (modyfikujące) w stosunku do znamion wykroczenia z art. 65 § 2 k.w., w postaci naruszenia obowiązku dotyczącego porządku ruchu na drogach publicznych zawartego w art. 78 ust. 4 p.r.d. W takiej sytuacji pomiędzy tymi przepisami zachodzi pozorny zbieg, oparty na zasadzie *lex specialis derogat legi generali*. Dlatego też należy uznać, że niewskazanie przez właściciela lub posiadacza pojazdu na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w okolicznościach, o których mowa w art. 78 ust. 4 p.r.d., może stanowić wykroczenie z art. 97 k.w.

Rozważając odpowiedzialność na gruncie art. 97 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 p.r.d. trzeba zwrócić uwagę, że wypełnienie dyspozycji blankietowej z art. 97 k.w. znamionami zawartymi w przepisie art. 78 ust. 4 p.r.d. oznacza, iż choć wykroczenie z art. 97 k.w. może zostać popełnione zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie (art. 5 k.w.), to zaniechanie opisane w art. 78 ust. 4 p.r.d., a polegające na niewykonaniu obowiązku wskazania tożsamości osoby, której powierzono pojazd, wymaga wykazania, iż osoba zobowiązana posiadała taką wiedzę i odmawiała jej przekazania uprawnionemu organowi. Trzeba bowiem zauważyć, że obowiązek wynikający z art. 78 ust. 4 p.r.d. nie dotyczy sytuacji, gdy pojazd został użyty wbrew woli i wiedzy właściciela lub posiadacza przez nieznaną osobę, co stanowi okoliczność wyłączającą odpowiedzialność z art. 97 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 p.r.d. Uprawnia to do stwierdzenia, że właściciel lub posiadacz pojazdu wezwany do podania tożsamości osoby, której powierzył pojazd, narusza ten przepis wówczas, gdy pojazd zo-

stał użyty zgodnie z jego wolą i wiedzą przez osobę mu znaną, a więc gdy wie, kto kierował lub używał jego pojazdu w oznaczonym czasie. W takiej sytuacji, niewypełnienie obowiązku z art. 78 ust. 4 p.r.d., jest umyślnym zachowaniem. Dlatego też wykroczenie z art. 97 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 p.r.d. ma charakter wykroczenia umyślnego. W konsekwencji trzeba stwierdzić, że w sytuacji, gdy z natury „innego przepisu” zawartego w aktach prawnych dotyczących bezpieczeństwa lub porządku ruchu na drogach publicznych wynika, że wymagane jest umyślne zachowanie, to wykroczenie z art. 97 k.w. może zostać popełnione tylko umyślnie.

Mając to wszystko na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.